

1. ÚVOD

1.1 Zasazení práce do kontextu výzkumu paleolitu a definování výzkumných otázek

Předkládaná práce vychází z autorova předchozího zájmu o paleolitické osídlení Vyškovska, Brněnska a Prostějovska. V rámci magisterského studia historie a archeologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně se autor této práce zaměřil zpočátku na zpracování povrchových nálezů M. Daňka v okolí Drnovic na Vyškovsku (*Mlejnek 2004*) a později na problematiku sídelních strategií paleolitických lovců a sběračů v oblasti Vyškovska a Brněnska (*Mlejnek 2006*). V průběhu doktorského studia přenesl svůj zájem také na sousední Prostějovsko s bohatým paleolitickým osídlením zejména v okolí Ondratíc, Otaslavic a Určic (*Mlejnek 2008; 2011b; Mlejnek et al. 2012*), kde ve spolupráci s P. Škrdlou a G. Tostevinem provedl v letech 2009–2012 záchranný archeologický výzkum paleolitické lokality na katastru obce Želeč na Hané (*Mlejnek et al. 2011; Mlejnek – Škrdla 2012; Mlejnek – Škrdla, in print*).

Cílem této práce je předložení syntézy dosavadních poznatků o paleolitickém osídlení východních svahů Dražanské vrchoviny v oblasti Vyškovska a Prostějovska doplněné o výsledky revizního povrchového průzkumu známých lokalit a také o výsledky záchranného archeologického výzkumu provedeného na lokalitě Želeč I – Holcase za státní. Hlavní výzkumné otázky, které si autor této práce položil, jsou tyto:

- Jaká je přesná poloha a rozloha známých i nově objevených paleolitických lokalit ve vymezené oblasti?
- Jaké technokomplexy jsou v oblasti zastoupeny a jaké je jejich přibližné datování?
- Jaká jsou regionální specifika hmotné náplně jednotlivých technokomplexů zastoupených v oblasti z hlediska používaných surovin, technologie i typologie?
- Jaké byly sídelní strategie tvůrců jednotlivých technokomplexů zastoupených v oblasti?
- Kde je možné očekávat objevy nových povrchových a stratifikovaných paleolitických lokalit?

Na tyto výzkumné otázky se autor pokusil odpovědět s využitím metody archeologické prospekce povrchovým sběrem a archeologickou exkavací s dokumentací nálezové situace v případě stratifikované lokality Želeč. Při analýze štípané industrie z jednotlivých lokalit byly dále použity statistické metody (korelační matice, shluková analýza). Použité metody jsou podrobně popsány v dalších kapitolách.

Předkládaná práce rozhodně není pramennou studií ani publikací nálezového fondu. V případě některých lokalit jsou sice publikována i vyobrazení zde nalezených artefaktů,

avšak tato vyobrazení jsou pouze výběrová a mají ilustrační funkci. U každé lokality je uvedena literatura a místo uložení zde objevených artefaktů, takže případný zájemce má možnost seznámit se s přesnou podobou všech nálezů.

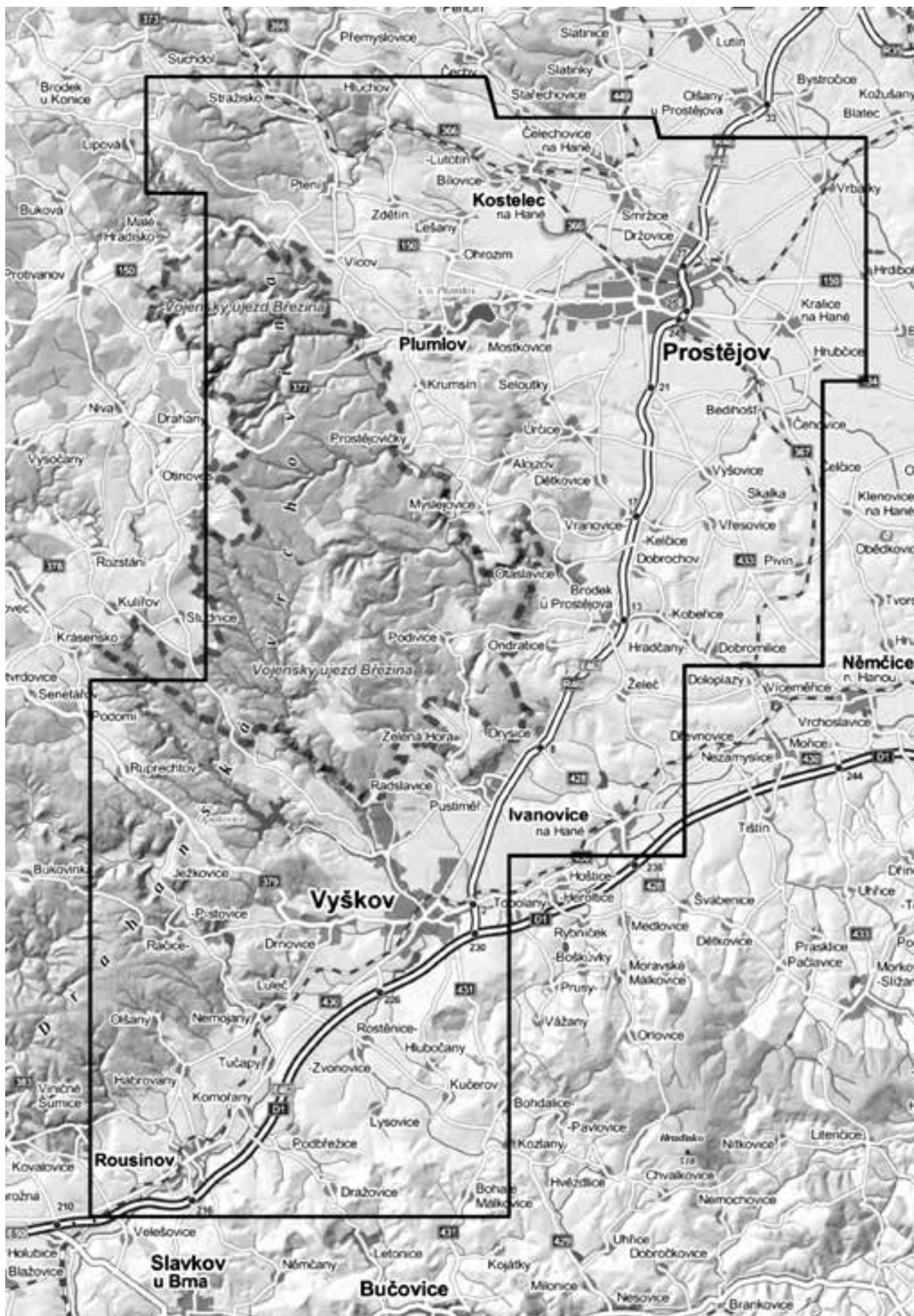
V poslední době se objevilo hned několik studií regionálního zaměření seznamujících čtenáře s paleolitickými nálezy v jednotlivých oblastech jak po stránce geografie lokalit a studia sídelních strategií, tak i z hlediska analýzy souborů štípané industrie pocházejících z jednotlivých lokalit po stránce surovinového složení, technologie i typologie. Na Moravě jde zejména o práce P. Škrdly (*Škrdla 2005; 2012; Škrdla et al. 2011*), M. Olivy (*2008*), J. Svobody (*1994*) a L. Pěluchové Vitošové (*2009*). Z přílehlé oblasti západního Slovenska jsou to studie T. Michalíka (*2011*), A. Nemerguta (*2011*), D. Thurza (*2011*) a O. Žaára (*2013*). K těmto studiím se zařazuje i tato práce. Ideálním stavem by bylo do budoucna pokrýt celé území Moravy, případně středního Podunají regionálními studii, ze kterých by eventuálně mohla vycházet souborná monografie věnovaná paleolitickému osídlení většího územního celku.

1.2 Lokalizace studované oblasti

Studovaná oblast se nachází v oblasti střední Moravy, asi 40 km severovýchodně od Brna (obr. 1). Podle aktuálního správního členění České republiky jde o území okresu Vyškov v Jihomoravském kraji a o území okresu Prostějov v Olomouckém kraji. Z hlediska geomorfologie jde o východní svahy Dražanské vrchoviny, k nim přiléhající Vyškovskou bránu a Prostějovskou pahorkatinu, která je součástí Hornomoravského úvalu.

Oblast byla vymezena zejména archeologicky (východní a západní hranice), na severu a na jihu však paleolitické osídlení plynule dále pokračuje, takže bylo nutné studované území ze severu omezit geomorfologicky severním okrajem Dražanské vrchoviny a z jihu jižním okrajem Vyškovské brány. Z tohoto důvodu nebyly do analýzy zahrnuty lokality na Velkém Kosíři, který je již součástí Zábřežské vrchoviny, ani lokality v okolí Tvarožné na Brněnsku.

Jde o území Vyškovska, prozkoumané zejména amatérským badatelem Miroslavem Daňkem (*Svoboda 1994*), a o území Prostějovska, poznané hlavně díky průzkumům amatérského badatele Jana Ječmínka (*Valoch 1967; 1975a; 1983*). Na jihu sousedí studovaná oblast s koncentrací lokalit kolem Tvarožné, kde se nachází např. bohatá povrchová lokalita s převážně radiolaritovou industrií datovaná do mladého aurignacienu v poloze Nová pole (Tvarožná I – *Valoch 1976a*;

Obr. 1: Lokalizace studované oblasti na turistické mapě: www.mapy.cz.

Mlejnek 2010b) nebo stratifikované bohunické sídliště v poloze Za Školou (Tvarožná X – Škrdla et al. 2009). Na severu plynule navazuje na pás lokalit situovaných na východních svazích Dražanské vrchoviny paleolitické osídlení Velkého a Malého Kosíře (k. ú. Slatinice a Slatinky), který je již součástí Zábřežské vrchoviny (*Janásek – Skutil 1956; Oliva 1987, 45; Mlejnek 2008, 62–63*).

Většina povrchových lokalit na sledovaném území leží na východních svazích Dražanské vrchoviny v místech s výhledem do Vyškovské brány a Hornomoravského úvalu

(*Mlejnek 2011*). Podle členění krajinných typů vzhledem k paleolitickému osídlení podle J. Svobody (*2002a, 21*) jde o krajinný typ B (aurignacká krajina), který lze rozdělit na exponované polohy na hřbetech vybíhajících z masivu vrchoviny, kontrolující nížinu, tedy krajinný typ B1 (szeletien na Vyškovsku, aurignacien, bohunicien ondratického typu a szeletien na Prostějovsku), a na chráněné polohy v bočních údolích, která ústí do úvalu, tedy krajinný typ B2 (epigravettien na Vyškovsku, některé epiaurignacké polohy na Prostějovsku).